

JUSTIITSMINISTEERIUM

Rahandusministeerium
info@fin.ee

Teie 18.09.2024

Meie 11.11.2024

nr RAM/24-0952/-1K,1.1-10.1/4134-1

nr 8-2/6820

Hoiu-laenuühistu seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kooskõlastamine

Austatud minister

Rahandusministeerium on saatnud Justiitsministeeriumile kooskõlastamiseks hoiu-laenuühistu seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Justiitsministeerium kooskõlastab eelnõu järgmiste märkustega.

- Üldine märkus väärtelosätete kohta.** Eelnõu seletuskirjas (lk 10) märgitakse, et Eestis reguleerib hoiu-laenuühistute (HLÜ-de) tegutsemist eelkõige 1999. aasta 2. veebruaril vastu võetud hoiu-laenuühistu seadus (HLÜS). Küsimustes, kus HLÜS ei näe regulatsiooni ette, tuleb kohaldada tulundusühistuseadust (TÜS). HLÜ on HLÜS-i kohaselt tulundusühistu vormis tegutsev finantseerimisasutus, mille peamine ja püsiv tegevus on erinevate finantsteenuste osutamine eelkõige oma liikmetele.
Samuti tuuakse seletuskirjas (lk 11) välja, et lisaks võib HLÜ-le kohalduda ka makseasutuste ja e-raha asutuste seadus (MERAS) ning võlaõigusseadus (VÕS) ja krediidiandjate ja -vahendajate seadus (KAVS). MERAS kohaldub juhul, kui HLÜ soovib osutada makseteenuseid (raha ülekandmist jms). VÕS kohaldub juhul, kui HLÜ väljastab laene tarbijatele ehk füüsilistele isikutele (kohaldatakse VÕS-i tarbijakrediidi sätteid). Rõhutatatakse ka seda, et HLÜ-d on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (RahaPTS) mõistes kohustatud isikud, kes on kohustatud järgima RahaPTS-i norme.
Palume seletuskirjas selgelt välja tuua, kas HLÜ-dele on rakendatud või kavas rakendada hakata väärtelosastutust tulenevalt sellest, et neile võivad kohalduda MERAS, KAVS jt seadused ning seeläbi rakenduda nendes seadustes sätestatud väärteloskaristused.
Kuna eelnõuga nähakse ette suur hulk nõudeid, mida HLÜ peab täitma, tekib küsimus, kas mitte ühegi nõude täitmata jätmine ei ole toonud ega too ka edaspidi endaga kaasa väärtelosastutust. Palume seda seletuskirjas selgitada.
- Eelnõus on mitmes kohas viidatud HLÜ kohustusele tagada kooskõla õigusaktidega (nt kavandatud HLÜS-i §-d 34¹, 41², 41⁴). Ei ole selge, mis seadusi ja muid õigusakte on mõeldud. Kui ei ole selge, millistest õigusaktidest nõuded tulenevad, siis kuidas saab nõuda nende täitmist? Veelgi enam, kui rikkumise eest järgneb väärtelosastutust, ei saa kindlasti nõustuda sellise ebatäpse sõnastusega. Kui nende nõuete rikkumine väärtelosastutust kaasa ei too, tuleb isikutele tagada vähemalt kindlus, et nende tegevusele ei järgne kahjulikke tagajärgi. Seega palume sõnastada eelnõuga ettenähtud kohustused võimalikult täpselt ning avada seletuskirjas nende sisu.
- Eelnõu § 1 punkt 25** – palume asendada sõna „sideandmed“ sõnadega „kontaktandmed (telefoninumber ja e-posti aadress)“. Samasisuline märkus ka eelnõu § 1 punkti 60 juures. Sideandmed on elektroonilise side seaduse (ESS) § 111¹ lõigetes 2 ja 3 loetletud andmed. Eelduslikult ei kavandata eelnõuga kohustust kanda nimekirja nimetatud andmed, vaid silmas peetakse siiski hoiu-laenuühistu liikme kontaktandmeid. Ka kooskõlastustabelis esitatud selgitustest nähtub, et silmas peetakse sidevahendi andmeid. Teeme ettepaneku sõnastada säte järgmiselt: „(4) Lisaks tulundusühistuseaduse §-s 15 nimetatud andmetele kantakse hoiu-

laenuühistu liikmete nimekirja iga liikme kohta tema kontaktandmed (telefoninumber ja e-posti aadress). Nimetatud kontaktandmeid ei esitata äriregistrile.“

4. **Eelnõu § 1 punkt 36** – sättega täiendatakse HLÜS §-i 28 lõikega 1¹. Eelnõu koostaja on arvesse võtnud varasemat Justiitsministeeriumi märkust seoses füüsilisest isikust liikmele laenu andmisega. Nimelt rääkis eelmine redaktsioon isikust, „kes ei tegutse oma majandus- ja kutsetegevuses“, mis ei joondunud VÕS § 1 lg-s 5 sisalduva tarbija definitsiooniga („füüsiline isik, kes teeb tehingu, mis ei seonu iseseisva majandus- või kutsetegevuse läbiviimisega“). Justiitsministeerium juhtis tähelepanu, et sõna „ja“ tuleks asendada sõnaga „või“, kuna hõlmatud ei ole mitte nii majandustegevus kui ka kutsetegevus, vaid kas majandus- või kutsetegevus. Samuti tuleks täpsustada, et füüsiline isik ei tegutse mitte üldiselt majandus- või kutsetegevuses, vaid ei tegutse majandus- või kutsetegevuses seoses laenuvõtmisega.
5. **Eelnõu § 1 punkt 36** – eelnõu viimane versioon sätestab, et füüsilisest isikust liikmele, kes taotleb laenu, mis ei seonu iseseisva majandus- või kutsetegevuse läbiviimisega, kohaldatakse laenu andmisel võlaõigusseaduse § 403¹ lõikes 1, § 403³ lõigetes 1 ja 2, § 404¹ lõikes 1 ning §-des 411, 412, 414¹ ja 416 sätestatud. Probleemne on, et loetelust on välja jäetud viide VÕS §-le 409 (kuigi varasem versioon sellist viidet sisaldas). Hoolimata sellest, et seletuskirja kohaselt peaks kohaldama sarnast tarbijat kaitsvat regulatsiooni nii hoiu-laenuühistute kui krediidiandjate puhul, siis mingil põhjusel tarbija taganemisõigus (VÕS § 409) ei kohaldu, olgugi, et see on praktikas väga oluline õiguskaitsevahend, kuna võimaldab läbi mõtlemata ja rutakalt tehtud laenuotsusest 14 päeva jooksul loobuda. Palume selgitada, miks on muude krediidiandjate puhul tarbija taganemisõigus ette nähtud, kuid hoiu-laenuühistu antava laenu puhul mitte.
6. **Eelnõu § 1 punkt 36** – tähelepanuta on jäänud ka rida muid tehnilisemat laadi küsimusi, millele Justiitsministeerium on varasemalt tähelepanu juhtinud tulenevalt viitamistest teatud VÕS-i tarbijakrediidi sätetele. Nii näiteks sätestab VÕS § 411 lg 6 (mis HLÜS § 28 lg 1¹ kohaselt kohaldub), et „krediidiandjal ei ole õigust nõuda [...] tarbijalt hüvitist, kui krediidiandja ei ole järginud käesoleva seaduse § 403⁴ lõikes 6 sätestatud. Käesolevas lõikes sätestatud ei kohaldata, kui tarbija on tahtlikult jätnud esitamata teabe vastavalt käesoleva seaduse § 403⁴ lõigetele 3 ja 4 või võltsinud krediidiandjale esitatud teavet ning selle tagajärjel on krediidiandja hinnanud tarbija krediitvõimelisust valesti.“ Selle sätte kohaselt ei saa krediidiandja nõuda hüvitist, kui ta ei ole järginud VÕS § 403⁴ lg-s 6 sätestatud. Samas ei olegi krediidiandja HLÜS § 28 lg 1¹ kohaselt kohustatud VÕS § 403⁴ lg 6 järgima, kuna seda sätet loetelu ei sisalda. Sarnaselt sätestab VÕS § 416 lg 4, et „krediidiandja võib lepingu üles öelda juhul, kui krediidiandja ei saanud tarbija krediitvõimelisust õigesti hinnata, sest tarbija jättis teadlikult esitamata käesoleva seaduse §-s 403⁴ nimetatud teabe või võltsis krediidiandjale esitatud teavet.“ Samas ei ilmne eelnõust, et tarbijal oleks kohustust esitada VÕS §-s 403⁴ nimetatud teave. Teistele sätetele viitavad ka VÕS § 403¹ lg 1 p-d 14 ja 15. Eriti oluline on VÕS § 403¹ lg 1 p 15, kuna selles viidatud VÕS § 403¹ lg 6 annab tarbijale õiguse nõuda lisaks Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehele ka tasuta tarbijakrediidlepingu projekti koopia. Nõudeõigust kehtestava normi puhul peab olema üheselt selge, kas see konkreetsetes olukorras kohaldub ja kas seega on tarbijal õigus esitada normis nimetatud nõue või mitte.
7. **Eelnõu § 1 punkt 42** (krediiditoimiku pidamine) – HLÜS § 28² lõikes 5 on toodud andmete loetelu, mida krediiditoimik peab sisaldama, lõike sissejuhatav lause jätab töödeldavate andmete koosseisu lahtiseks. Selline lahtine isikuandmete töötlemist võimaldav säte ei ole põhiseadusega kooskõlas. Selgitame, et igasugune isikuandmete töötlemine riivab põhiseaduse §-s 26 sätestatud õigust eraelu puutumatusele. PS § 11 kohaselt tohib õigusi ja vabadusi piirata ainult kooskõlas põhiseadusega. See tähendab, et niisugune piirang peab olema kooskõlas ka PS § 3 esimese lausega, mille kohaselt teostatakse riigivõimu üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. Sättes väljendatud üldise seadusereservatsiooni põhimõtte järgi peab põhiõigusi puudutavates küsimustes kõik olulised otsused langetama seadusandja. Palume lg 5 sissejuhatavast lausest välja jätta sõna „vähemalt“: „(5) Krediiditoimik peab sisaldama krediidi andmise, jälgimise ja hindamise kohta järgmist teavet ja järgmisi dokumente.“. Samuti palume selgitust § 28² lg 5 p 2 kohta, mis andmeid peab isik krediiditaotlusega esitama ning kas viidatud sättes on töödeldavate andmete loetelu vastavuses esitatavate andmetega.

8. **Eelnõu § 1 punkt 51** – täiendatakse HLÜS-i §-ga 34¹. Lõike 1 punkti 1 kohaselt on hoiu-laenuühistu juhatus mh kohustatud tagama, et kõik HLÜ töötajad oleksid teadlikud nende töökohustustega seotud õigusaktide sätetest, mis tulenevad käesolevast seadusest, tulundusühituseadusest, äriseadustikust, muudest asjakohastest õigusaktidest, hoiu-laenuühistu juhtimisorganite kinnitatud dokumentides sätestatud põhimõtetest ning ühistu majandustegevuses levinud tavadest ja praktikatest.

Seletuskiri ei sisalda olulisel määral teavet. Märgitakse, et lõikes 1 sisalduvaid kohustusi saab jagada tinglikult kahte kategooriasse. Esiteks, juhatus peab aktiivselt juhtima ja kontrollima ühistu töötajate tööd ning tagama, et nad oleksid kursis valdkonda puudutavate õigusaktide, tava ja praktikaga (punktid 1 ja 2).

Palume täpsustada, mida peetakse silmas „muude asjakohaste õigusaktide“ all. Kas need on Eesti seadused, EL õigusaktid? Kas siia alla kuuluvad ka valdkonna eest vastutava ministri kehtestatud määrused? Kui jah, siis näiteks millised?

9. **Eelnõu § 1 punkt 52 (HLÜS § 36)** – muudetava paragrahvi lõike 2 punktiga 1 sätestatakse, et isiku maine ei ole laitmatu muu hulgas, kui ta on süüdi mõistetud esimese astme kuriteo eest või teda on karistatud varavastase, majanduslase, ametialase, avaliku usalduse, isikuvastase süüteo või terrorikuriteo või selle toimepanemisele suunatud tegevuse rahastamise või toetamise eest või tarbijakrediidi väljastamisega seotud süüteo eest ja karistusandmed ei ole karistusregistri seaduse kohaselt karistusregistrist kustutatud.

Seletuskirjas (lk 42) on muudatuse põhjenduste osa väga napp. On selgitatud, et lõike 2 esimese lause kohaselt võib „hoiu-laenuühistu liikmeks olla teovõimeline füüsiline isik, kellel on laitmatu ärialane maine ning hoiu-laenuühistu juhtorganis olemiseks vajalik haridus, teadmised ja kutsealane sobivus. Lõike teine lause sätestab loetelu tingimustest, mil isiku maine ei ole laitmatu. Lõike koostamisel on võetud aluseks krediidiinkassode ja -ostjate seaduse § 37 lg 3.“

Palume seletuskirja täiendada ning põhjendada, miks on lisaks esimese astme kuritegudele aluseks võetud ka väärted, sest sätte kavandatavas sõnastuses kasutatakse mõistet „süüteod“. Süüteod on aga karistusseadustiku (KarS) § 3 lg 2 kohaselt nii kuriteod kui ka väärted. Kas näiteks varavastane süütegu väheväärtusliku asja vastu (väärtelona) võib kaasa tuua selle, et isikul ei ole enam laitmatut mainet kõnealuse sätte tähenduses? Seletuskirjas võiks välja tuua ka näitlikustatud loetelu süütegudest KarS §-de ning eriseaduste (kuna arvesse lähevad ka väärted) §-de kaupa, mida silmas peetakse.

Samuti tuleb seletuskirjas kommenteerida ülejäänud punkte, mida lõige 2 sisaldab (kokku kuus punkti). Tõdemus, et lõike koostamisel on aluseks võetud krediidiinkassode- ja ostjate seaduse § 37 lõiget 3, ei ole informatiivne. Kui viidatud seaduse seletuskirjas on punkte põhjalikumalt selgitatud, saab kooskõlastamiseks esitatud eelnõu seletuskirjas kasutada vastavaid põhjendusi.

Paragrahvi § 36 lg 2 p 6 kohaselt ei ole isiku maine laitmatu, kui tema suhtes on kohus vastavalt KarS §-le 49 kohaldanud tegutsemiskeelu või §-le 49¹ ettevõtluskeelu, samuti juhul, kui tema suhtes on kohaldatud seaduses või kohtulahendis ette nähtud ärikeeld või teataval erialal või ametikohal töötamise keeld või teda on karistatud sellise keelu rikkumise eest.

Kui § 36 lg 2 p 1 kohaselt on oluline, kas karistusandmed on karistusregistri seaduse kohaselt karistusregistrist kustutatud, siis § 36 lg 2 p 6 puhul ei ole karistusregistrist kustutamise osa sätestatud. Kas see tähendab, et hoolimata asjaolust, et isik on karistuse kandnud, jääb tegutsemiskeelu või ettevõtluskeelu karistus isikut määramata ajaks saatma? Palume selgitada, millise seaduse sätteid peetakse silmas, kui räägitakse isiku karistamisest ärikeelu või teataval erialal või ametikohal töötamise keelu rikkumise eest.

10. **Eelnõu § 1 punktiga 60** täiendatakse HLÜS-i §-ga 41⁶, kus sätestatakse isikuandmete töötlemine ja säilitamine. Lõike 2 kohaselt säilitab HLÜS § 36 lõikes 4 nimetatud isikuandmeid viis aastat pärast töösuhte lõppemist.

Seletuskirjas (lk 48) märgitakse, et lõikega 2 sätestatakse säilitustähtaeg juhtorgani poolt esitatud isikuandmetele, mis on nimetatud § 36 lõikes 4. Selle lõike kohaselt tuleb säilitada juhtorgani liikme valimiseks või määramiseks esitatud andmed tema hariduse, töökogemuse, ettevõtluses osalemise ja tema kohta karistusregistrisse kantud karistuste kohta, samuti kinnitus, et puuduvad käesolevas seaduses sätestatud asjaolud, mis välistavad õiguse olla hoiu-laenuühistu juhtorgani liige, viis aastat pärast töösuhte lõppemist.

Arvestades, et karistusregistrist kustutatakse andmed vastavalt KarRS §-le 24, jääb kavandatud säte ebaselgeks. Kas eelnõuga soovitakse ette näha, et HLÜS-is võib andmeid karistuste kohta hoida kauem kui karistusregistris? Lisaks ei selgu, mis saab juhul, kui isik esitab andmed, et teda ei ole karistatud. Kas siis säilitatakse ka teadet selle kohta, et isikut ei ole karistatud? Kui isikut on karistatud, siis millised süüteod siia alla lähevad – kas ka näiteks piletita sõit, kiiruse ületamine? Palume neid asjaolusid selgitada.

11. Juhime tähelepanu, et kavandatud jõustumine 01.01.2025 ei ole enam realistlik. Jõustumisaja edasi lükkamisel tuleks vastavas ulatuses nihutada ka üleminekutähtaegu, et tagada adrestaatidele piisav aeg oma tegevuse ümberkorraldamiseks (PS § 10).
12. Palume arvestada ka käesoleva kirja lisades esitatud eelnõu ja seletuskirja failis jäljega tehtud normitehniliste märkustega ning märkustega eelnõu mõju kohta.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse reglemendi § 6 lõikele 5 palume eelnõu esitada Justiitsministeeriumile täiendavaks kooskõlastamiseks pärast praegusel kooskõlastamisel saadud arvamuste läbivaatamist ja vajaduse korral eelnõu parandamist, et enne eelnõu Vabariigi Valitsusele esitamist kontrollida selle vastavust hea õigusloome ja normitehnika eeskirjale.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Lisad:

1. Eelnõu fail Justiitsministeeriumi märkustega
2. Seletuskirja fail Justiitsministeeriumi märkustega

Markus Ühtigi 51914873
Markus.Yhtigi@just.ee

Einar Hillep
Karin Maisvee
Kristel Niidas
Mariann Salomets
Joel Kook